

Tieteen päivät 2005

Vuona 2005 tulee kuluneeksi sata vuotta siitä, kun Albert Einstein keksi kuuluisan suhteellisuusteorian. Tieteen päivien teemaksi on siksi valittu ”Suhteellista?”. Suhteellisuus on muutenkin keskeisesti tieteeseen liittyvä ominaisuus, vaikka usein luullaankin, että eräänlainen absoluuttisuus kuvaisi tiedettä paremmin. Tieteen perimmäinen tavoite on toki pyrkiä totuuteen ja maailmankuvamme avartamiseen.

Absoluuttinen totuus on ehkä saavuttamaton tavoite. Se, mitä nyt luulemme totuudeksi, voi muuttua sitä mukaa kun syntyy uusia ideoita, teorioita, menetelmiä ja entistä parempia tutkimusvälineitä. Näin on tieteessä aina tapahtunut ja tulee edelleenkin tapahtumaan.

Suhteellisuusteoria on tästä hyvä esimerkki. Ennen luultiin, että Kopernikuksen, Galilein ja Newtonin uuden ajan alkaessa muovaama käsitys maailmankuvasta oli ehdoton totuus. Näin ei ollutkaan. Samanlaisia esimerkkejä löytyy joka puolelta tieteen maailmasta. Niinpä minun koulukirjassani 1950-luvulla kerrottiin aineen pienimmän osasen olevan atomi, jonka ydintä kiertää elektroni. Nyt sen sijaan tunnetaan kasvava joukko alkeishiukkasia, jotka nekin saattavat koostua vielä alkeellisimmista hiukkasista.

Myös nopeasti kehittyneiden biotieteiden ja lääketieteen avaama kuva ”totuudesta” on nykyisin erilainen ja paljon monipuolisempi kuin 50 vuotta sitten.

Tieteen keskeinen ominaisuus onkin itseään korjaavuus. Uusiin, mullistaviinkin tutkimustuloksiin on aina suhteuduttava avoimella kriittisyydellä. Tieteen tulokset eivät saa muodostua dogmeiksi.

Tieteen päivillä 2005 pyritään antamaan monipuolinen kuva tästä tieteen suhteellisuudesta. Päivien ensimmäisessä sessiossa tarkastellaan itse suhteellisuusteorian olemusta. Ohjelmassa käsitellään lisäksi mm. havaintoja ja maailmankuvaa, luonnonvalinnan opportunistia, geenikarttojen sisältöä, bioterrorismia ja poliittisen historian suhteellisia totuuksia. Myös tieteiden väliset suhteet ovat pohdinnan kohteina samoin kuin suhteet tieteen ja yhteiskunnan välillä, joihin aina liittyy suuria odotuksia. ”Päivän painit” ovat jälleen tapauksia, joissa tutkijoiden toisistaan poikkeavat totuudet lyövät vastakkain.

Tieteen päivät 2005 toivottaa tervetulleiksi tieteen ja ylipäätään kriittisen ajattelun ystävät.

Risto Ihamuotila

Järjestelytoimikunnan puheenjohtaja